

Aan de Staatssecretaris van Economische Zaken
Mevr. S.A.M. Dijkma
alsmede de Minister van Infrastructuur en Milieu
Mevr. M. Schultz van Hagen – Maas Geesteranus
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Oostvoorne, 19 februari 2015

Verzonden
per e-mail : 19-02-2015
Aangetek. : 19-02-2015

Uw kenmerk:

VERZONDEN 19 FEB. 2015

Betreft : **VVBV zienswijze inzake Ontwerp Programmatische Aanpak Stikstof**

Geachte staatssecretaris/minister,

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne (VVBV) is een vereniging die statutair tot doel heeft de internationaal befaamde natuurgebieden van en in de nabijheid van Voorne en de kwaliteit van de woon- en leefomgeving van de bewoners te beschermen. De vereniging tracht dit doel te bereiken door onder meer kritisch de ontwikkelingen te volgen die een negatieve invloed kunnen hebben op de woon- en leefomgeving van de bewoners dan wel afbreuk doen aan de eerdergenoemde natuurgebieden.

Vanuit deze doelstelling geven wij onze zienswijze graag onze reactie inzake het door u ter inzage gelegde ontwerp Programmatische Aanpak Stukstof (PAS)

Gezien het streekgebonden karakter van de Vereniging Verontruste Burgers van Voorne (VVBV) is de zienswijze van de VVBV vooral gericht op dat deel van het PAS wat betrekking heeft op de Natura 2000-gebieden op en rond Voorne.

Voornes Duin is met zijn grote ecologische variatie en soortenrijkdom algemeen erkend als één van de meest waardevolle duingebieden van Europa. Deze reputatie wordt door de te hoge stikstofdepositie, die al sinds de zestiger jaren de natuurwaarden van in het gebied belaagd, danig aangetast. Door verruiging en verhouting wordt het areaal open, lage vegetatie zowel in de xeroserie als in de hygroserie bij voortduring beperkt. Het zijn vooral de minder concurrentiekrachtige zeldzame en Rode lijstsoorten die kwantitatief of in areaal worden gereduceerd zoals, om er enkele te noemen, Slanke duingentiaan, Parnassia, Vleeskleurige Orchis, Rondbladig wintergroen, Groenknolorchis (nota bene de habitatrichtlijnsoort !) en daarnaast nog vele andere. Zelfs zijn er soorten geheel verdwenen zoals b.v. Veldgentiaan, Muggenorchis en Honingorchis.

Wij hebben al decennialang moeten aanzien dat de biologische en landschappelijke waarden van het Voornse kustgebied worden aangetast resulterend in een verlies aan waardevolle plant- en diersoorten en aan landschapstypen. Eenieder die het gebied kent heeft dit zien gebeuren en ziet dat deze ontwikkeling onverminderd voortduurt.

Voor degenen die het gebied onvoldoende of niet kennen, maar er wel over beslissen, veelal zijn dat dezelfde, wordt de aantasting onweerlegbaar geëtaleerd aan de hand van resultaten van jarenlange waarnemingen in het duingebied verkregen van onder meer flora-inventarisaties, langjarig vegetatieonderzoek aan permanente kwadraten en soort- en vegetatiekarteringen. Dit onderzoek werd in de tweede helft van de vorige eeuw uitgevoerd door de afdeling Duinonderzoek van het Instituut voor Oecologisch Onderzoek van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen (thans Nederlands Instituut voor Ecologie, NIO-KNAW).

In de publicaties uit die tijd wordt al heel nadrukkelijk de ecologische achteruitgang van het Voornse duingebied aangetoond.

Het is opmerkelijk dat deze publicaties waarin de onderzoekresultaten werden gepubliceerd vrijwel systematisch zijn genegeerd onder meer in procedures m.b.t. de Maasvlakte, de energiecentrales (Passende Beoordeling) en nu ook weer in het PAS.

Wij verwijzen dan ook nog maar eens naar de veelheid aan literatuur over de ontwikkelingen op en rond Voorne naar enkele, voor dit onderwerp relevante, publicaties van Van der Maarel et al. (1985) en Van der Laan (1985, 1990).

Voor de achteruitgang van het kustgebied is een aantal oorzaken aan te wijzen.

De meest belangrijke zijn:

1. de verminderde invloed van zee
2. als gevolg van Myxomatose, een rigoureuze reductie van de konijnenpopulatie
3. de te hoge stikstofdepositie

Dit heeft ertoe geleid dat de kwaliteit van het kustgebied ernstig is aangetast, i.c.

onder te lijden heeft gekregen. Alle reden dus om met een serieus en daadkrachtig plan te komen om de schade te herstellen. Maar een dergelijke intentie blijkt helaas niet uit het nu voorliggende PAS.

Uit de doelstelling en het tijdspad blijkt dat men in feite "lak heeft" aan de Natura 2000-wetgeving. Heel sterk wordt de indruk gewekt dat als er economische- versus ecologische belangen spelen de laatste de onderliggende partij is. Er worden goed betaalde rapporten geschreven waarvan het dubieus is of die geheel "waardevrij" zijn en waarin de gevolgen en de ernst van de huidige situatie met betrekking tot de stikstofdepositie worden gemarginaliseerd en de zegeningen van verwachte verbeteringen van nog onbewezen ontwikkelingen in de toekomst worden flink opgeblazen en als vaststaand gepresenteerd.

Het ambitieniveau van het PAS is om in 2030 een verlaging van 10% te bereiken. We kunnen kort zijn in onze kritiek op deze ambitie:

1. De ambitie dient hoger te worden gesteld
2. Er dienen maatregelen te worden genomen waardoor de stikstofdepositie daalt.

Dit houdt in dus b.v. géén Nb-vergunning verlenen aan kolengestookte elektriciteitscentrales grenzend aan het Natura 2000-gebied en géén niet te overziene uitbreiding van intensieve veehouderij, géén toename van de stikstofuitstoot in het haven- en industriegebied door industriële bedrijvigheid, wegverkeer en scheepvaart zonder dat concreet maatregelen worden genomen om de stikstofneerslag in de Natura-2000 gebieden op Voorne, (meer specifiek Voornes Duin) te verminderen tot aanvaardbare niveaus. Wij denken hierbij aan het invoeren van zogenaamde Milieuzones voor het haven- en industriegebied en het agrarisch gebied. Binnen zo'n zone moeten strenge eisen gesteld worden aan stikstofuitstoot van zeeschepen, binnenvaartschepen, vrachtwagens, personenwagens, aggregaten, werktuigen, en zouden oude fabrieken en installaties gesaneerd of vervangen moeten worden door moderne versies. Een aanpak die enigszins te vergelijken is met de Milieuzones in sommige binnensteden als Rotterdam en Utrecht ter verbetering van de luchtkwaliteit.

Nu al blijkt dat in Nederland nog geen 10% van de Natura 2000-habitats in gunstige staat verkeert, op Voorne is dat nog beroerder. De ambitie moet zijn dit te verbeteren maar nergens in het PAS is aangegeven wanneer een goede staat van de habitats moet zijn bereikt. PAS in zijn huidige vorm is veel te vrijblijvend.

Een -tijdelijk- lichtpunt wordt geboden door de herstelmaatregelen die op Voorne met extra subsidiering (o.m. Life-project) zijn en worden uitgevoerd. Met rigoureuze maatregelen als maaien, kappen en plaggen wordt de duinnatuur als het ware teruggezet in de successie. Hier zijn duidelijk verbeteringen mee bereikt waar vooral soorten uit de pionierstadia van profiteren. Maar er zitten duidelijk grenzen aan dergelijke maatregelen want bij een blijvende te hoge stikstofdepositie zal er ongetwijfeld weer verzuivering en verhouting optreden. Bovendien brengt een rigoureuze maatregel

zoals het met machines grootschalig plaggen, een aanzienlijke verstoring met zich mee waarbij de zaadbank onomkeerbaar vernietigd kan worden. De zaadbank, zaden die in de bodem aanwezig zijn maar pas kans krijgen te kiemen als ze door een of andere oorzaak aan de oppervlakte komen, is nodig voor het herstel van de oorspronkelijke flora en vegetatie.

Op grond van waarnemingen in het veld zijn we het beslist oneens met de ongefundeerde verwachting wekkende uitspraak in de paragraaf **Gebiedsanalyse H2130C** op Pag. 34: (citaat) “Door maai- en grasbeheer is van verstruiking nu geen sprake meer.” Het is zeker zo dat daar waar gemaaid wordt jonge opslag van struiken of bomen worden afgemaaid en als dat jaarlijks gebeurt klopt de stelling, maar anders kan dat liggen bij begrazing, daar blijkt dat bepaalde struik/boomsoorten al spoedig weer de kop opsteken. Bovendien is het zo dat in grote delen van het Voornse duingebied in het geheel geen maai- en/of grasbeheer plaats vindt.

Ten aanzien van het tijdsaspect heeft ook de Raad van State zijn twijfels met betrekking tot de herstelmaatregelen en stelt in het advies op het PAS dat de maatregelen om de natuur te herstellen, zoals die onderdeel zijn van het PAS, weliswaar ecologisch zijn onderbouwd maar dat geen duidelijkheid is gegeven over het tijdstip waarop de instandhoudingsdoelen zullen zijn gerealiseerd.

Naar onze mening is de Raad van State nogal mild want de VVBV heeft niet alleen vragen over het moment waarop de herstelmaatregelen zullen zijn gerealiseerd maar heeft zelfs ernstige twijfels over de ecologische onderbouwing van de herstelmaatregelen. Wij staan daarin zeker niet alleen, zie rapport Bobbink et al 2014. De conclusie daar is dat het wetenschappelijk bezien niet is uit te sluiten dat de gecumuleerde extra stikstofdepositie voor divers duinhabitatypen ondanks de in de Passende Beoordeling genoemde herstelmaatregelen, tot negatieve gevolgen leidt.

Het PAS moet voldoen aan de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992). Er moet rekening worden gehouden met een recent arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 15 mei 2014 in de zaak C-512/12 Briels e.a., ook wel bekend als het A2-arrest. Discutabel punt is of de herstelmaatregelen niet moeten worden gezien als compenserende maatregelen(, en) die gelet op de zogenaamde A2-jurisprudentie, buiten beschouwing dienen te worden gelaten in een Passende Beoordeling.

Eenvoudig gezegd: Het PAS moet EU- bestendig zijn.

Kenmerkend voor PAS is de grote mate van vaagheid die wordt opgeroepen door onder andere de vele niet onderbouwde positieve verwachtingen, het rekenkundig rookgordijn en gemanipuleer met ondoorzichtige modellen en de gebrekkige en op veel punten achterhaalde beschrijving van de huidige situatie. We mogen toch aannemen dat dit alles heeft gediend als basis voor het PAS en dus voor het beleid!

Een treffend voorbeeld hiervan is de eindconclusie in het “Document Pas-gebiedsanalyse Herstelstrategieën voor Voornes Duin”, Aeries Monitor 14.2, versie december 2014.

De eindconclusie luidt als volgt:

“In het gebied wordt een daling in depositie gerealiseerd in de **periode huidig-2030.**” (**maar let wel**): “na afloop van tijdvak 1 (**2014-2020**) worden de kritische depositiewaarden (KDW’s) van de volgende habitattypen overschreden:

- Grijze duinen (kalkrijk)
- Grijze duinen (heischraal)
- Duinbossen (droog)
- Duinbossen (binnenduinrand)
- Vochtige duinvalleien (open water)
- Vochtige duinvalleien (kalkrijk)

en (**de conclusie luidt verder**):

“Na afloop van de tijdvakken 2 en 3 (**2020 – 2032**) worden de KDW’s van de volgende habitattypen overschreden:

- Grijze duinen (kalkrijk)
- Grijze duinen (heischraal)

- Duinbossen (droog)
- Vochtige duinvalleien (open water)
- Vochtige duinvalleien (kalkrijk)

..... het orakel (Aerius) heeft gesproken! Volgens deze opsomming zal van de genoemde habitats alleen in het habitat Duinbossen (binnenduinrand) de KDW niet worden overschreden. Wij moeten dus met de ambitie van het beleid wat hiermee wordt geëtaleerd in ieder geval nog jarenlang de aantasting en verarming van Voornes Duin en nabijgelegen Natura 2000 gebieden aanzien. De VVBV acht dit niet aanvaardbaar en we herhalen met nadruk dat de ambitie om de stikstofdepositie terug te dringen sterk moet worden opgeschroefd.

De noodzaak daartoe dringt nog meer met de wetenschap dat de berekende daling van stikstofemissie in de afgelopen jaren niet meer heeft doorgezet. Er lijkt zelfs een tendens waarneembaar dat de gemeten stikstofdepositie weer toeneemt.

De VVBV komt tot de slotsom dat het PAS in de periode 2015 – 2032 niet zal resulteren in een evenwicht tussen overmatige stikstofdeposities en natuur. De schade aan de natuur treedt al sinds de jaren vijftig/zestig op (zie Van der Maarel 1985, Van der Laan 1985, 1990). Het stikstofreductiebeleid dat in de jaren daarna **tot op heden** wordt gevoerd levert volstrekt onvoldoende resultaat. De beleidsambitie zoals neergelegd in het PAS betekent dat de oorzaak van de natuurschade nog decennialang niet zal worden weggenomen. Wij achten een beleid dat op een dergelijke wijze en met een dergelijk droevig resultaat gestalte geeft aan de natuurbeschermingswetgeving niet acceptabel en wijzen daarmee het PAS af. Aan het dweilen met de kraan open moet een eind komen!

Wij verzoeken u onze zienswijze in uw overwegingen te betrekken.

Hoogachtend,
Vereniging Verontruste Burgers van Voorne
Namens deze,

J.J.M. Braat
secretaris

P.A.J. Thomassen
voorzitter

Literatuur:

- Bobbink et al. Effecten van verhoogde stikstofdepositie door 2 nieuwe kolencentrales op duingebieden passend beoordeeld? Rapport B-ware, 2014
- V.d. Maarel, E., R. Boot, D. v. Dorp en J. Rijntjes (1985). Vegetation succession in the dunes near Oostvoorne, The Netherlands - a comparison of the vegetation in 1959 and 1980. Vegetatio 58: 137-187.
- Van der Laan, D. "Changes in the flora and vegetation of the coastal dunes of Voorne (The Netherlands) in relation to environmental changes. in Vegetatio 61, pag. 87-95 (1985)
- Van der Laan, D. "Veranderingen in flora en vegetatie van de duinen van Voorne", in: De Veranderende Delta, Wetenschappelijke Mededeling KNNV nr. 198 pag. 55-87

CC.

Pers

gemeente Westvoorne Raadsleden

gemeente Westvoorne College

gemeente Westvoorne fractieass.

Provinciale Staten ZH

Gedeputeerde Staten ZH

Natuur & Milieufederatie Zuid-Holland

Stichting Het Zuid-Hollands Landschap

Stichting Duinbehoud

Stichting Natuur en Milieu

Vereniging Natuurmonumenten

Waterschap de Hollandse Delta

Mobilisation